

Patai József, *Feuerstein héber versei*, Múlt és Jövő, 1912, 296–297

ZSIDÓTÁRGYÚ KÉPEK. Legutóbbi számunkban magyar mesterek zsidótárgyú műveit mutatuk be, amelyeket egytől-egyig a Könyves Kálmán volt szíves rendelkezésünkre bocsátani. Most arról értesülünk, hogy a Könyves Kálmán figyelemmel kíséri a legújabb zsidótárgyú művészi termékeket,

hogy azokat a magyar közönségnek is hozzáférhetővé tegye. Így tehát az az érdeklődés, amelyet a Múlt és Jövő nálunk a zsidó témájú képek iránt ébreszt, egyenesen a Könyves Kálmán előkelő, művészi szalonja útján (Nagymező-u. 37–39.) nyerhet kielégítést.

DR. PATAI JÓZSEF: FEUERSTEIN HÉBER VERSEI.¹

Ázas sebességgel lapozgatom a kötetet, mint ahogy új könyveket szokás. De folyton megállit egy-egy sor, egy-egy bekezdés. Megfog, a fülemben zeng, a lelkemben muzsikál és nem engedí, hogy oly gyorsan szabaduljak a hangulatból, amelybe erőszakkal beleringatott. Erőszakkal. És talán ez az igazi poéta legbiztosabb jele. Hogy Feuerstein igazi költő, azzal tisztában voltam már akkor is, amikor csak kéziratból ismertem és fordítottam néhány versét. De most, hogy élém tárul költészetének egész pompája, szívesen bevallom, hogy úgy érzem: nekem jóvá kell tennem valamit evvel a költővel szemben. „A legfiatalabb magyar héber poéta, *Kova-Feuerstein*, Ady formáit viszi bele a héber irodalomba, amelyet új formákkal, új hangokkal is gazdagít.“ Ezt az egy mondatot írtam Feuersteinről Anthológiám bevezetésében, és most magam elé képzelem, mit írtam volna róla, ha az ő verses kötete előbb jelent volna meg mint az én Anthológiám.

Az „Ady-formákat“ bizonyára még sokan fogják Feuersteinnek a szemére vetni. Mert hát ez az, ami elsősorban az Ady-ismerőnek feltűnik. De a dolgok mélyére nézve, itt tulajdonképpen csak azokról a ma már általános európai formákról van szó, amelyeket nálunk véletlenül Ady harcolt bele a magyar költészetbe. Ezek az általános európai formák voltaképpen nem is újak, csirájuk benne rejtőzik minden ösköltészetben és talán legfeltűnőbbben a bibliában, amint azt a Múlt és Jövőben Feuerstein maga is kimutatta „Ady és a biblia“ című tanulmányában. Feuersteint Ady csak visszavezette a bibliához, az ösköltészetnek ama forrásához, amelyből újabban éppen a héber költők merítettek a legkevesebbet. Wilde, Rilke, Verlaine sokkal többet köszönhetnek a bibliának mint pl. Csernichovszky, Steinberg vagy Seneour. Az egy Bialik merített a bibliából, de ő is csak inspirációt, páthoszt és profétai lendületet. Feuerstein felfedezte a héber költészet számára a biblia

formagazdagságát, és pedig a szó legmodernebb vagy ha úgy tetszik, legzsidóbb értelmében, amikor a formában már több a lényeg mint a külsőség, több a tartalom mint a tartó.

De Feuerstein nem állt meg a bibliánál. Belevonta költészetébe a talmudi és midrási formákat is. Manuellótól Gordonig sokan igyekeztek a talmudi szókinccset és itt-ott humorosan egy-egy talmudi szólamot felhasználni. De a tiszta talmudi nyelv mint költői forma Feuersteinnél jelentkezik először. Talmudi szavakat, kifejezéseket, itt-ott egész sorokat találunk, melyek mintegy új, esztétikai értéket kapnak. Ezeket az értékeket Feuerstein nevéhez fogja fűzni a héber irodalomtörténet.

Feuerstein költői nyelvújító. És ez az, ami elsősorban biztosít neki előkelő helyet a modern héber irodalomban. Azonban nemcsak formailag, hanem tartalomban is hozott Feuerstein poézise újat.

És már maga ez a megállapítás a legnagyobb dicséret, amivel a mi magyar héber költőnknek adózhatunk. Egy olyan fejlett költészetben, mint a milyen ma a héber, amely egy Bialikot, egy Csernichovszkyt, egy Steinberget adott a világirodalomnak, itt, ahol a jelentéktelenebb poéták a modern európai irodalmak minden dekadens és nem dekadens költői irányából bőven „merítettek“, bizony a legnagyobb és legnehezebb feladat: új hangot megütni. És Feuerstein ezt tette. Egész új zsidó világfelfogást hozott, amely ment úgy Bialik szentimentalizmusától, mint Gordon vagy Csernichovszky vallásdacától. Nem lesz érdektelen megjegyezni, hogy Feuersteinra egyetlen új héber költő sem volt hatással. A modern európai költőkön át jutott ő el a bibliához és a talmudi és midrási irodalomhoz, amely bő mondanivalójának kifejezésénél segítségére jött. Talán alkalmas lesz egy példa. Feuerstein versei közt sok az úgynevezett „vallásellenes“ vers, ami felületes vizsgálás után esetleg Gordon vagy Csernichovszky irányverseire emlékeztet. De ha közelebbről nézzük a dolgokat, meggyőződhetünk, hogy itt lényegbeli különbségek vannak. Gordon épp úgy, mint Csernichovszky (egyik epikával, a másik lírával) a gettóból kiszabadult zsidónak fanatizmus-ellenes fanatizmusával a zsidóság lényege

¹ Misiré Avigdor Feuerstein, A Magyarországi Cionista Szervezet kiadása. Budapest, 1912. Ára 3 korona. Schlesinger József (Király-utca 1.) bizománya. Megrendelhető a Múlt és Jövő kiadóhivatala útján is.

ellen intéz ostromot, a zsidó etikát, egyisten hitet, próféciát és szentséget támadják dilettáns helleniz-mussal. Feuerstein bibliai magaslatoiról néz le a vallásnak túlságba vitt ceremóniáira; a goluszi zsidó sötét elkeseredettségének itt nyoma sincsen. Hiszen Feuerstein az „új hajnalok fényében“ jár.

De nem azok a versek, amelyek akár pozitíve, akár negatív bizonyos irányt mutatnak, teszik Feuerstein poézisét értékessé. Kötetének második felében vannak versek, amelyekből a lélek legfinomabb zenéje szól; lágy és misztikus strofák és sorok, amilyenekből kevés van a héber irodalomban. Ezeket a verseket csak úgy lehetne igazán méltatni, ha minden formáságukkal együtt bemutatnók őket, de természetesen — eredetiben, héberül.

Pár hét múlva ezek a versek végig vonulnak majd a héber lapokon és dalolni és szeretni fogja az a nagy héber olvasóközönség, amelynek ítélete igazi költő-zsenik versein finomodott és nemesedett meg. És ennek a magyar fiatal embernek a nevét, aki itt közöttünk vivja meg nehéz túsáját az étellel és a megélhetéssel, ismerni fogják mindenütt, ahol a héber nyelv csodás feltámadása új zsidó generációt teremtett a héber kultúra számára. A fehér Oroszország hideg gettóiban és a palestinai kolóniák verőfényes pálmakertjeiben fognak szavalni és dalolni ezekből a versekből. És talán mi magyar zsidók legalább hálátlanok nem leszünk az iránt, aki nevünkre a távolban dicsőséget hoz.

Dr. PERLS BESZÉDEI. Dr. Perls Ármin pécsi főrabbi, a nagy egyházi szónok, beszédeinek újabb kötetét rendezte sajtó alá. Előfizetni lehet a szerzőnél. Előfizetési ára 5 kor.

A ZSIDÓ. Dr. *Flesch* Ármin mohácsi főrabbi kitünő könyve, amely minden tekintetben nemes szolgálatot tesz a zsidóság ügyének, értékéhez méltón, rövid idő alatt második kiadást ért. A mű sokkal ismeretesebb, semhogy tartalmára újra kellene utalnunk. Megrendelhető a szerzőnél.

SCHILLER OTTÓ: BEVEZETÉS A BIOLÓGIAI ESZTÉTIKÁBA. A fiatal tudós ez önálló műve sok kutatás és mély gondolkodás megérett eredménye. Az önálló művekben eléggé szűkölködő magyar esztétikai irodalomban eseményként kell, hogy hasson Schiller e nagy munkájának megjelenése, amely az esztétika ezeréves problémáit a mai tudomány világában mutatja be és amelyben a szerző a modern biológiai esztétikába egészen új szempontok irányítása mellett vezet be az olvasót. Külön nagy értéke a könyvnek, hogy ez a színes fordulat stílus szintje szépirodalmi olvasmánnyá teszi, dacára annak, hogy a szerző mély tudományos problémákat fejteget benne. A könyv a modern könyvtárnak eddig legnagyobb kötete, hetes száma; ára 1 K 60 fillér.

A BEKÜLDÖTT könyvek jegyzékét helyszúke miatt jövő számunkban közöljük.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

FIGYELŐ, HITKÖZSÉGI SZEMLE. A tudatlanság elvégre nem jellemhiba, egészen fölösleges volt tehát az „Ön böbeszedű védekezése, amely után multkorai pontjaimat legalább még 20-ig folytathatnám; de ezek a hasábok nem arra valók, hogy leckéket adjanak felnőtteknek abból, hogy mi az: költészet, mi az: műfordítás, mi az: írás, mi az: olvasás, mi az: kritika. Ellenben igenis jellemhiba a tudatos föllentés. Mert hiszen aki nem analfabéta, láthatja, hogy mi a külföldi írókkal és művészekkel személyesen állunk összeköttetésben, azok írásait és műveiket egyenesen küldik be a Múlt és Jövőnek épp úgy, mint tavaly az Almanachnak, nem egy képen olvasható a Múlt és Jövőnek szóló dedikáció, tehát sem az Ost und Westnek, sem más folyóiratnak közvetítésére szükségünk nincs, sőt akárhány külföldi lap tőlünk kéri kölcsön a kliséket, vagy tőlünk veszi át a cikkeket, amelyeknek első közlési jogát mi szereztük meg. Ami pedig végül a „kritika-nem-türest“ illeti, szívesen vettem, sőt köszönettel használtam fel pl. egy dr. Bacher tanulságos kritikai észrevételeit, de igenis türehtelen — akár gáncsol, akár dicsér — a senkik kritikája.

D. F. A mi mértékünket még nem üti meg, talán később.

IVRI. Tanuljon meg „*ivrit*“, ha igazán *IVRI* akar lenni.

PROFESSZOR, BUDAPEST. Köszönjük a pompás aforizmákat, amelyekből izelítőül itt közlünk néhányat: *Antiszemlitzmus.* A gazdag zsidó felkelti, a szegény elviseli.

Zsidó hírlapírók. Zsidók is, hírlapírók is, de nem zsidó hírlapírók.

Rabbipálya. Gazdag embereknek való és szegény emberek lépnek rá.

Ki zsidó? Zsidó az, ki ellen lelkiismereti furdalás nélkül lehet igazságtalanságot elkövetni.

Zsidó tudomány. Nincs olcsóbb, ha van, és nincs drágább, ha nincs.

DR. E. M. MARCALI. 1. Annak idején maga Zangwill erőlyesen tiltakozott az ellen az állítás ellen, hogy ő „hítelegyott“ vagyis kitért volna. És a téves hír szerzője rektifikálta is tévedését. 2. Éppen mai számunkban magyarázza meg dr. Fürst Aladár a kismartoni gettóról szóló cikkében a *melacse* szó eredetét. Eszerint „*melacse*“ szláv szó és inast jelent. Kismartonban az új chevra kadischatag három évig „*melacse*“ és csak azután lép a rendes tagok sorába. Másutt a kiskorú chevra-tagot nevezik „*melacse*“-nak.

F. G. Mondja meg az Ön informátorának, hogy kissé, sőt alaposan téves az információja. Hornyánszky Viktor cs. és kir. udvari könyvnyomdájában, ahonnan a legművészebb magyar munkák kerülnek ki és ahol a Múlt és Jövőt is nyomják, egyáltalában nem tesznek különbséget zsidó és nem zsidó között, amit az az egyszerű és világos tény is bizonyít, hogy nemcsak a munkások közt, hanem a vezető helyeken is van számos zsidó. Így a szedőosztály vezetője, a könyvkötészeti és expedíciós osztály vezetője, továbbá az Akadémia-utcai iroda főkönyvelője és több alkalmazottja zsidó. Már mint vallásra nézve zsidók. Mert mint munkások vagy szakosztályvezetők egyszerűen csak munkások vagy kitünő szakemberek. Amint hogy a „keresz-